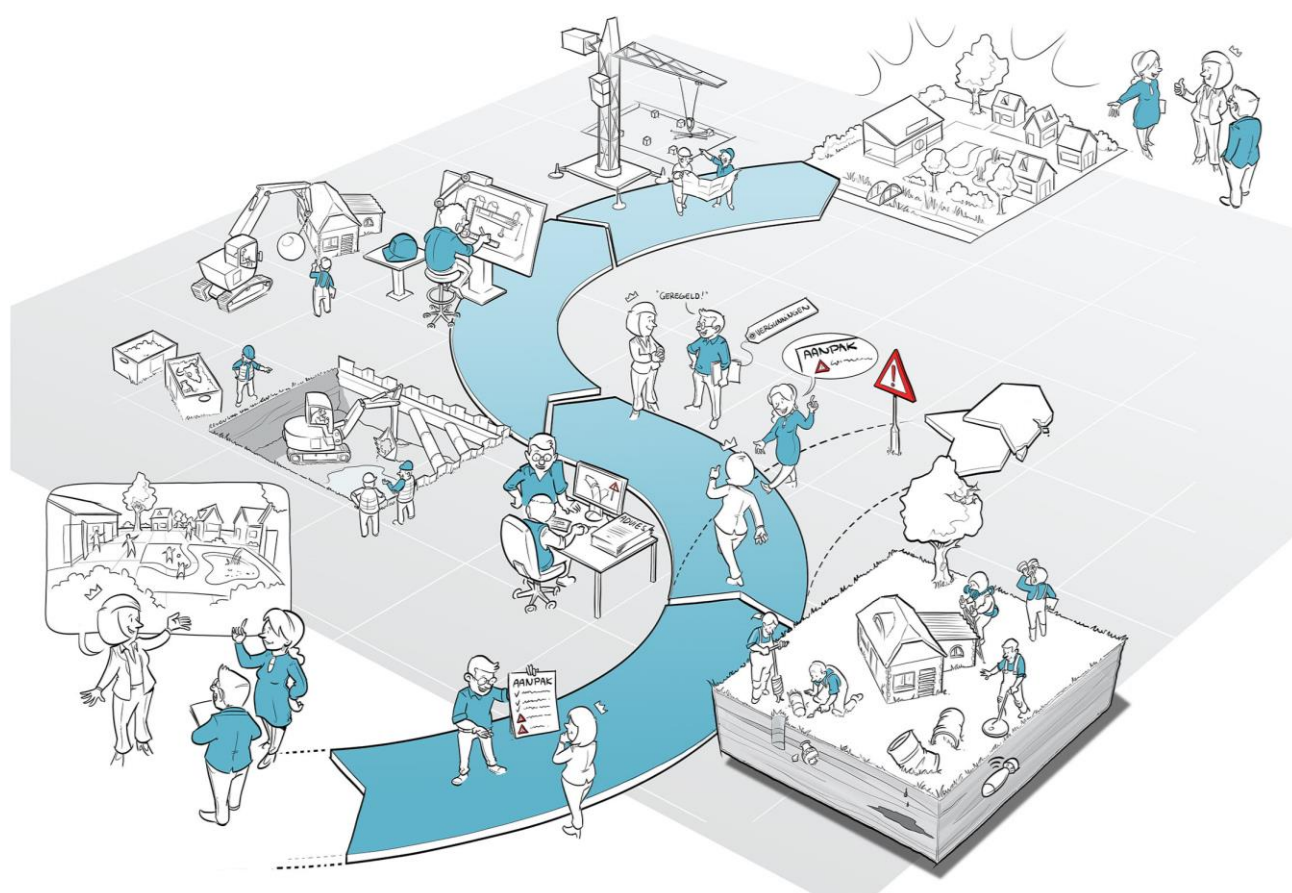

Nader onderzoek vleermuizen Wet natuurbescherming Graaf Willemlaan, Hendrik Ido Ambacht

Rapport

Nader onderzoek vleermuizen Wet natuurbescherming

Locatie : Graaf Willemlaan, Hendrik Ido Ambacht
Kenmerk : 2008N950/REI/rap1
Datum : 26 oktober 2020

Auteur : Dhr. R. Eisenga
Vrijgave : Mevr. J. Weijers
Email : jweijers@idds.nl
Telefoon : 06 – 3066 9764

Opdrachtgever : Rho Adviseurs B.V.
Dhr. W. Kraaijeveld
Weena
3013 AA Rotterdam

© IDDS b.v. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of anderszins zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

In opdracht van Rho Adviseurs B.V. is in het voorjaar/zomer en najaar van 2020 een nader ecologisch onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd aan het gebouw aan de Graaf Willemlaan 20 te Hendrik Ido Ambacht. Tijdens dit onderzoek is ook een lijnelement in het plangebied onderzocht om vast te stellen of deze als vliegroute wordt gebruikt door vleermuizen. Deze samenvatting beschrijft de belangrijkste resultaten en conclusies van het onderzoek. Voor de volledigheid verwijzen wij u ook naar hoofdstuk 5 Effectenbeoordeling en hoofdstuk 6 Conclusie.

De voorgenomen plannen betreffen de sloop van alle opstallen aan de Graaf Willemlaan 20 en het realiseren van nieuwbouw.

Tijdens de veldbezoeken zijn vier soorten vleermuizen waargenomen, dit waren de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en de rosse vleermuis. De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis waren af en toe met één individu tegelijk aanwezig. Tijdens de voorjaarsobservaties zijn geen uit- of invliegende vleermuizen waargenomen, waardoor de aanwezigheid van een zomer- en/of kraamverblijfplaats uitgesloten kan worden.

In het najaar waren nauwelijks vleermuizen actief. Van zowel de gewone dwergvleermuis als de ruige dwergvleermuis is geluid opgenomen, enkel de gewone dwergvleermuis liet heel sporadisch sociale geluiden horen. Er zijn geen paarverblijven geconstateerd tijdens de najaarsbezoeken.

Tevens is het aanwezige lijnelement onderzocht. Er zijn geen aanwijzingen gevonden gedurende de veldbezoeken dat er in het plangebied een vliegroute van vleermuizen aanwezig is, noch dat het essentieel foerageergebied betreft.

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen, essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen vastgesteld. Er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

1. Inhoud

2.	Inleiding	5
2.1	Aanleiding	5
2.2	Doel van het onderzoek	5
2.3	Leeswijzer	5
3.	Opzet van het onderzoek	6
3.1	Onderzoeksgebied	6
3.2	Onderzoeksmethodiek	7
4.	Resultaten	11
4.1	Bezoek 1: Zomer- en kraamverblijven en vliegroute	11
4.2	Bezoek 2: Zomer- en kraamverblijven	11
4.3	Bezoek 3: zomer- en kraamverblijven	11
4.4	Bezoek 4: Paarverblijven	11
4.5	Bezoek 5: Paarverblijven en vliegroute	11
5.	Effectbeoordeling	12
5.1	Verblijfplaatsen	12
5.2	Foerageergebied	12
5.3	Vliegroute	12
6.	Conclusie	13
7.	Literatuur en bronvermelding	14
	Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen	15

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

Rho Adviseurs B.V. is voornemens alle opstallen aan de Graaf Willemlaan 20 te slopen en te komen tot de realisering van nieuwbouw op het terrein. Voordat een ruimtelijke ingreep uitgevoerd kan worden, moet bepaald worden of de uitvoering invloed kan hebben op beschermde soorten en/of gebieden. Hiervoor is het noodzakelijk te bepalen of er sprake is van de aanwezigheid van beschermde soorten of gebieden in, of in de nabijheid van het plangebied. In dit kader is een onderzoek opgestart om te bepalen of er sprake is van overtreding van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). Het onderhavige rapport beschrijft de bevindingen en conclusie van dit nader onderzoek.

2.2 Doel van het onderzoek

Het doel is nader te onderzoeken of:

- in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden verblijfplaatsen of nesten van beschermde soorten aanwezig zijn;
- de ingreep een effect heeft op de mogelijk aanwezige beschermde soorten;
- er maatregelen nodig zijn om een negatief effect op beschermde soorten te voorkomen of te verzachten;
- ontheffing van de Wnb benodigd is.

2.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de aanleiding en het doel van het onderzoek besproken en in hoofdstuk 3 wordt het onderzoeksgebied en de gebruikte methodiek behandeld. Vervolgens worden de resultaten in hoofdstuk 4 uiteengezet. In hoofdstuk 5 is de effectbepaling weergegeven waarbij de resultaten van het nader onderzoek worden gespiegeld aan de verbodsbepalingen in de Wnb. Hoofdstuk 6 geeft de conclusie weer. Tot slot wordt een overzicht van de geraadpleegde literatuur gepresenteerd. In bijlage I worden suggesties gegeven voor natuurvriendelijk bouwen.

3. Opzet van het onderzoek

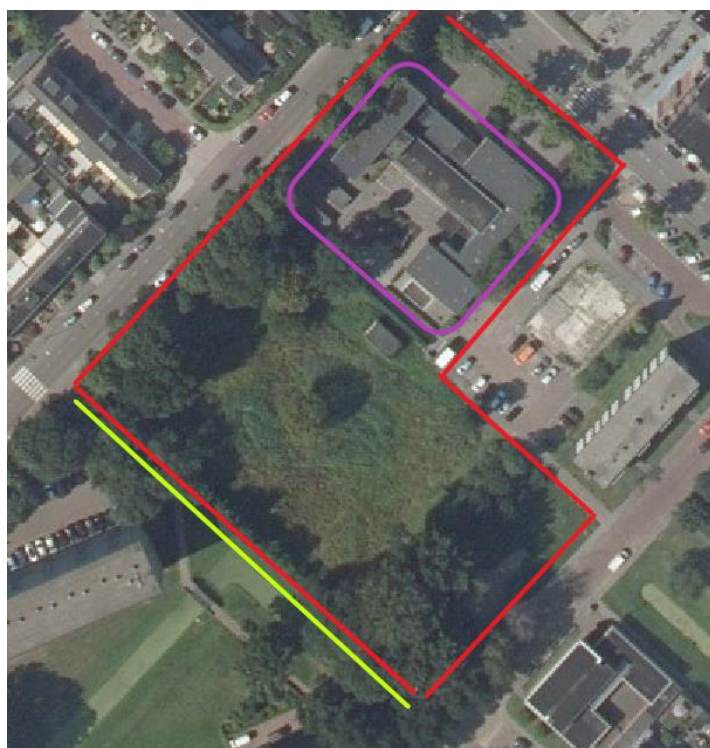
3.1 Onderzoeksgebied

In onderstaand figuur is een luchtfoto te zien waar het onderzoeksgebied is weergegeven in relatie tot de directe omgeving.

Figuur 1: Overzichtsfoto van de ligging van het plangebied in relatie tot de directe omgeving.

Het plangebied, waarvan een close-up is weergegeven in figuur 2, is gesitueerd in het centrum van Hendrik Ido Ambacht. Het maakt onderdeel uit van een stedelijke omgeving met hoogbouw.

Figuur 2: Rode lijn: plangebied; paarse lijn: onderzochte schoolgebouw; groengele lijn: onderzocht lijnelement

Het pand betreft een schoolgebouw dat nog in gebruik is. Het schoolgebouw stamt uit 1954 (bron: planviewer). De noordwestzijde is twee verdiepingen hoog, het andere deel heeft één bouwlaag. Het totale gebouw heeft een plat dak. De muren hebben een spouw, met op een aantal plekken openingen in de vorm van open stootvoegen. De meeste hiervan zijn bezet door een type trechterspin en daarmee niet in gebruik bij vleermuizen. Op een aantal plekken zijn openingen onder de boeidelen, die bestaat uit houten betimmering. De bomen in het plangebied hebben geen holtes. Het grasveld, zoals zichtbaar in figuur 2, is grotendeels in gebruik als opslag van grond en bouwmaterialen.

3.2 Onderzoeksmethodiek

Bij het uitvoeren van dit onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en de functionaliteit van het leefgebied is gewerkt volgens de richtlijnen die zijn opgesteld door de provincies (Kennisdocumenten, BIJ12) en het landelijk vastgestelde vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging en Netwerk Groene Bureaus, 2017).

Het vleermuisonderzoek heeft plaats gevonden met behulp van twee batdetectors type Elekon Batlogger M en twee Elekon Batloggers C, opnameapparatuur waarmee het mogelijk is de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar te maken. In de avond en de vroege ochtend, wanneer vleermuizen het meest actief zijn, kunnen daarmee verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden binnen een plangebied of een landschap worden vastgesteld.

In de quickscan kon de laatvlieger niet uitgesloten worden, daarom zijn in het voorjaar (onderzoek naar zomer- en kraamverblijven) drie veldbezoeken uitgevoerd. In het najaar (onderzoek naar paarverblijven) zijn twee veldbezoeken gebracht aan het plangebied. De quickscan heeft een functie als massawinterverblijf uitgesloten waardoor er in het najaar geen onderzoek is gedaan naar zwermgedrag. Het lijnelement is twee keer onderzocht op de aanwezigheid van een vliegroute, tijdens het tweede bezoek is naast de batdetector tevens een warmtekijker gebruikt om langs vliegende vleermuizen te kunnen waarnemen. Een overzicht van de veldbezoeken is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1: Veldbezoeken, weersomstandigheden en bijzonderheden

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang/ opgang	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers
1	16-05-2020	21:30 tot 23:30	21:33	Droog, 13° wind Obft, helder	2
2	09-07-2020	21:55 tot 23:56	21:58	Droog, 17° wind 3bft, wisselend bewolkt	2
3	10-07-2020	03:35 tot 05:35	05:35	Droog met zeer kort motregen, 16° wind 2bft, licht bewolkt	2
4	09-09-2020	21:08 tot 23:08	20:08	Droog, 17° wind Obft, bewolkt	1
5	30-09-2020	19:20 tot 23:20	19:20	Droog, 17° wind 2bft, bewolkt	1

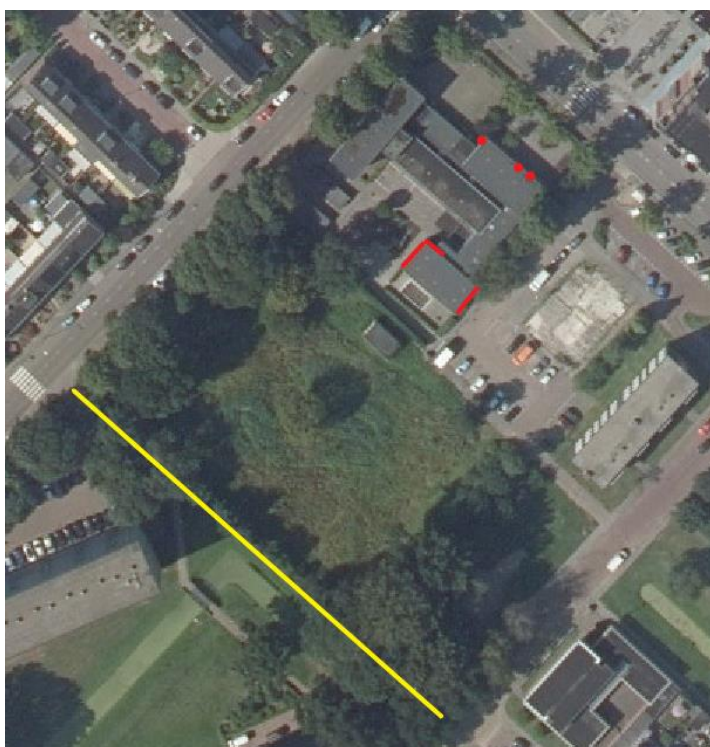
Het onderzoek is uitgevoerd door ecologen R. Bouwmeester en R. Eisenga.

De onderzoeksinspanning is bepaald aan de hand van de uitkomst van de eerder door IDDS uitgevoerde quickscan (13-11-2019, met kenmerk 1907M836). De soorten die onderzocht zijn en de verschillende functies staan weergegeven in tabel 2. Er zijn (vrijwel) geen kraamverblijven van de ruige dwergvleermuis bekend in Nederland, de vrouwtjes van deze soort trekken naar Oost-Europa voor de kraamperiode. Desalniettemin is voor de volledigheid deze functie voor de ruige dwergvleermuis toch meegenomen in het onderzoek. Verder is uit de quickscan naar voren gekomen dat er een aantal open stootvoegen zijn en ruimte achter een

aantal boeidelen zijn die geschikt zijn voor vleermuizen. De bomenlaan, deels langs water, vormt een lijnvormig element. Figuur 3 geeft een overzicht van de verschillende locatie die onderzocht zijn.

Tabel 2: Overzicht van de onderzochte functies (groen) per vleermuissoort

Soort / functie	Zomer	Paar	Kraam	Winter	Vliegroute	Foerageer gebied
Gewone dwergvleermuis						
Ruige dwergvleermuis						
Gewone grootoorvleermuis						
Laatvlieger						

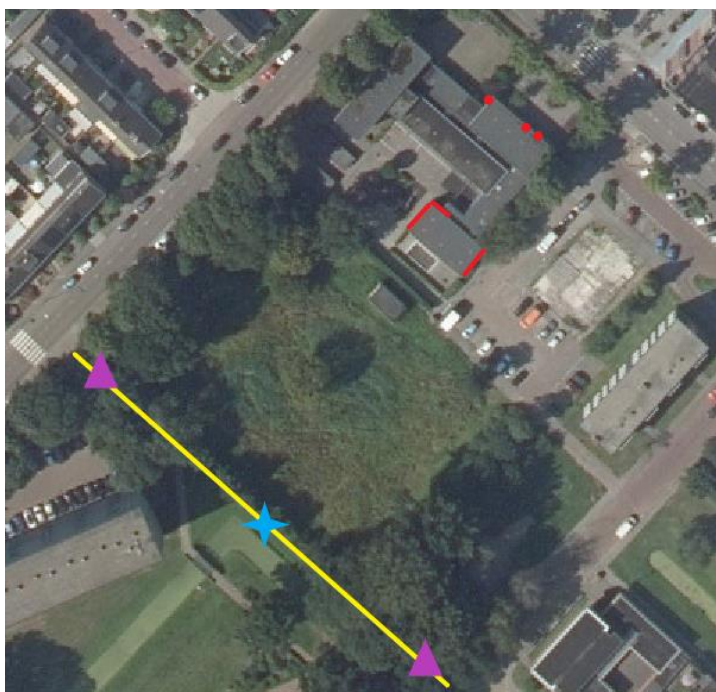

Figuur 3: Potentiële verblijfplaatsen (rode lijnen: boeidelen met ruimte, rode stippen: open stootvoegen en gele lijn: lijnelement)

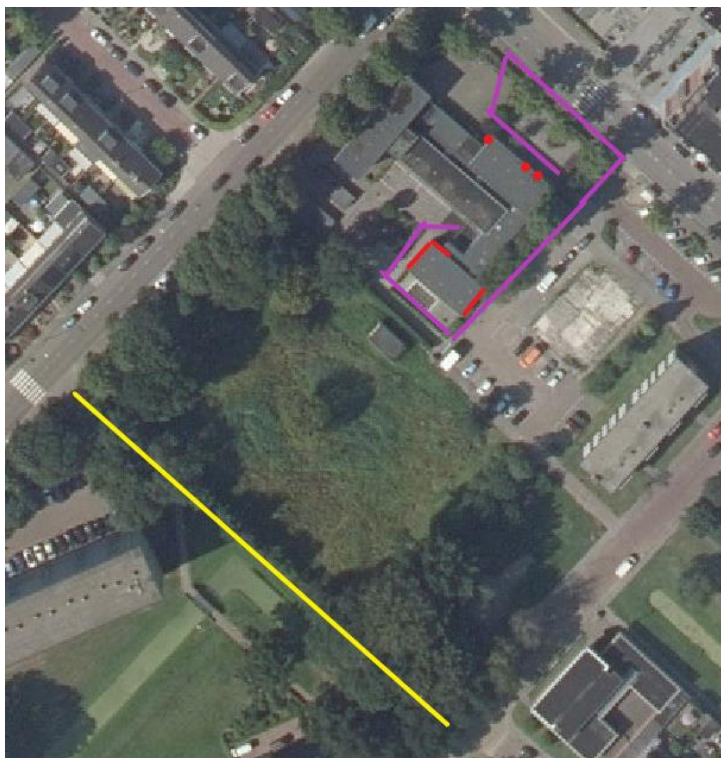
Het vleermuisprotocol stelt dat in het donker 75% van het onderzoeksgebied te overzien moet zijn, anders moet een extra waarnemer worden ingezet totdat hier wel aan voldaan is. Op basis hiervan is de onderzoeksinspanning bepaald. Hierbij zijn strategische locaties (figuur 4 en 5) en looproutes (figuur 6) bepaald om zodoende voldoende zicht over het onderzoeksgebied te krijgen.

Figuur 4: Strategisch gekozen locaties (voorjaar) blauwe ster; onderzoek naar verblijfplaatsen

Figuur 5: Strategisch gekozen locatie onderzoek vliegroute. Blauwe ster: waarnemer; paarse driehoek: Batlogger C

Figuur 6: Looproutes (najaar) paarse lijnen

4. Resultaten

De zicht- en audio waarnemingen van de uitgevoerde bezoeken worden in dit hoofdstuk per bezoek uiteengezet. Na het laatste bezoek volgt de conclusie.

4.1 Bezoek 1: Zomer- en kraamverblijven en vliegroute

Op 16 mei 2020 vind het eerste bezoek naar zomer- en kraamverblijven plaats. Er waren enkele gewone dwergvleermuizen en één ruige dwergvleermuis kortstondig aan het foerageren. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen en daarmee geen verblijfplaatsen geconstateerd. Het lijnelement is onderzocht op een vliegroute, er zijn waarnemingen van gewone dwergvleermuizen gedaan. Zij waren echter louter foeragerend aanwezig en verplaatsen zich niet in een rechte lijn langs het lijnelement. Een vliegroute is niet aangetoond.

4.2 Bezoek 2: Zomer- en kraamverblijven

Op 9 juli 2020 vond het tweede bezoek naar zomer- en paarverblijven plaats. Er waren nauwelijks vleermuizen actief. De eerste vleermuis werd pas waargenomen om 22:45, dit was een overvliegende rosse vleermuis. Vervolgens werd er een opname gemaakt van een gewone dwergvleermuis om 22:49, dit was ruim na de uitvliegtijd. Er zijn tijdens dit tweede bezoek geen uitvliegende dieren waargenomen en daarmee geen verblijfplaatsen geconstateerd.

4.3 Bezoek 3: zomer- en kraamverblijven

Op 10 juli 2020 vond het derde en laatste (ochtend)onderzoek naar zomer- en kraamverblijven plaats. Gedurende het hele bezoek zijn er nauwelijks vleermuizen waargenomen. Er zijn geen invliegende vleermuizen gezien en daarmee geen verblijfplaatsen geconstateerd.

4.4 Bezoek 4: Paarverblijven

Op 9 september 2020 vond het eerste bezoek naar paarverblijven plaats. Er zijn alleen opnames gemaakt van enkele gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen. Een zeer gering aantal keer werd hierbij door de gewone dwergvleermuis een sociaal geluid gemaakt tijdens de vlucht. Door de zeer beperkte activiteit kan geconcludeerd worden dat er binnen het plangebied geen paarverblijven aanwezig zijn.

4.5 Bezoek 5: Paarverblijven en vliegroute

Op 10 september 2020 vond het laatste bezoek van het onderzoek plaats. Dit betrof het tweede onderzoek naar paarverblijven en tevens het tweede onderzoek naar het lijnelement voor een mogelijke vliegroute. Wederom waren er nauwelijks vleermuizen actief in het plangebied. Twee soorten vleermuizen zijn opgenomen, dit waren de ruige dwergvleermuis en de gewone dwergvleermuis. De gewone dwergvleermuis maakt tijdens de vlucht slechts enkele malen een sociaal geluid. Door de geringe activiteit binnen het plangebied en de zeer beperkte make van sociale geluiden kan worden vastgesteld dat er geen paarverblijven in het plangebied aanwezig zijn. Tevens is tijdens dit bezoek het lijnelement onderzocht. Langs het lijnelement zijn enkel een paar foeragerende vleermuizen waargenomen. Het lijnelement werd niet gebruikt als vliegroute door vleermuizen.

5. Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek getoetst aan de verbodsbepalingen in de Wnb. Op die manier wordt bepaald of het noodzakelijk is een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

5.1 Verblijfplaatsen

In artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb is opgenomen dat het verboden is voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van o.a. vleermuizen te beschadigen of te vernielen. Tevens is het verboden dieren opzettelijk te verstoren. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Hiermee is het uitgesloten dat als gevolg van de geplande werkzaamheden verblijfplaatsen fysiek worden aangetast en individuen opzettelijk worden verstoord.

5.2 Foerageergebied

Foerageergebied wat essentieel is voor het voortbestaan van een verblijfplaats van vleermuizen mag niet zomaar worden verwijderd. Indien het foerageergebied essentieel is, is het verwijderen hiervan ontheffingsplichting. Het verwijderen van het foerageergebied kan namelijk tot gevolg hebben dat de verblijfplaats niet langer als zodanig kan functioneren omdat het alternatieve foerageergebied verder weg ligt, waardoor de vleermuizen teveel energie verliezen omdat ze langer moeten vliegen. Ook kan het huidige foerageergebied een zodanig hoog insectenaanbod hebben dat een kolonie vleermuizen hiervan afhankelijk is. Het verwijderen van essentieel foerageergebied leidt in dat geval tot het beschadigen of vernielen van verblijfplaatsen, zoals opgenomen in artikel 3.5, tweede lid, van de Wnb. Het plangebied is door enkele gewone- en één of enkele ruige dwergvleermuizen gebruikt om te foerageren. Het ging hier steeds om korte waarnemingen en om enkele exemplaren. Door deze geringe activiteit kan worden geconcludeerd dat het plangebied geen essentieel foerageergebied is. Tevens is er in de directe omgeving voldoende alternatieve foerageergebied aanwezig. Hiermee kan worden uitgesloten dat de voorgenomen werkzaamheden een negatief effect hebben op foerageergebied van vleermuizen.

5.3 Vliegroute

Ook een vliegroute kan essentieel zijn voor het voortbestaan van een verblijfplaats. Doordat een kolonie gedwongen wordt om te vliegen, kan de kolonie besluiten de verblijfplaats te verlaten om een beter alternatief te vinden. Indirect wordt door het verwijderen of onderbreken van de vliegroute een verblijfplaats aangetast. Het plangebied vormt een lijnvormig element wat onderzocht is. Er zijn geen aanwijzingen gevonden gedurende de veldbezoeken dat het lijnelement in het plangebied een vliegroute van vleermuizen vormt. De geplande werkzaamheden hebben dan ook geen invloed op een vliegroute van vleermuizen. De ontwikkeling leidt niet tot overtreding van de verbodsbepalingen in de Wnb.

6. Conclusie

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen, essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen vastgesteld. Er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Een overzicht van de bevindingen is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3: Overzicht van de functies van het plangebied voor vleermuizen

Soort	Zomer	Paar	Kraam	Winter	Vliegroute	Foerageer gebied
Gewone dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Niet essentieel
Ruige dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Niet essentieel
Gewone grootoorvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Niet essentieel
Laatvlieger	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Niet essentieel

7. Literatuur en bronvermelding

Literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten Soorten - Natuurbescherming, versie 1.0, 1 juli 2017, BIJ12, Utrecht

Broekhuizen, S. e.a., 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren.

Diets, C., Kiefer, A, 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Internetbronnen

www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/soortinventarisatieprotocollen

www.telmee.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.bij12.nl

www.waarneming.nl

Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Wet natuurbescherming geven wij in relatie tot de voorgenomen ontwikkelingen de volgende aanbevelingen met als doel de ecologische structuren in de omgeving te versterken.

Vleermuizen

Nieuwbouw

Spouwmuren zijn uitermate geschikt voor vleermuizen. Geschikte permanente verblijfplaatsen kunnen worden gecreëerd door bij de nieuwbouw een spouwmuur te realiseren van ten minste 2 centimeter diep. Invliegopeningen in de vorm van open stootvoegen van 1,5 tot 2 cm breed geven dwergvleermuizen toegang tot de spouwmuur. Laatvliegers hebben wat meer ruimte nodig om in te vliegen, namelijk tussen de 1,8 en 2 centimeter. Bij het gebruik van isolatie aan de binnengevel is het noodzakelijk ervoor te zorgen dat er kunststof gaas wordt aangebracht met een maaswijdte van 3 tot 10 millimeter om vleermuizen de mogelijkheid te bieden te zich vast te klampen. De stootvoegen moeten zich op ten minste 3 meter hoogte bevinden en niet boven ramen of deuren geplaatst.

Als het niet gewenst is dat vleermuizen zich vrij door de spouwmuur bewegen, is het in metselen van vleermuisstenen een goed alternatief. De ruimte in een inmetzelsteen is beperkt. Het is dan ook raadzaam inmetzelstenen te koppelen zodat een grotere verblijfplaats ontstaat.

Boeiboorden of gevelbetimmering kan ook een verblijfplaats bieden aan vleermuizen. Door een opening van 2,5 centimeter vrij te houden tussen de gevel en de betimmering wordt een potentiële verblijfplaats gerealiseerd. Het is belangrijk dat de vleermuizen grip hebben, dus de wand moet ruw zijn.

Gierzwaluw

Voor gierzwaluwen kan onder andere gebruik gemaakt worden van inmetselfkasten in de gevel en nestpannen op het dak. De neststenen kunnen zowel zichtbaar als onzichtbaar in de gevel worden verwerkt.

Bij het aanbrengen van neststenen in de gevel is het van belang rekening te houden met de mate van opwarming van de neststenen. De neststenen moeten bij voorkeur in noordelijk of oostelijk gerichte gevels worden aangebracht of onder de schaduw van een overstek.

Ook in nestpannen op het dak kan de temperatuur snel oplopen. Deze moeten onder geen beding op zuidelijk of westelijk gerichte daken worden gelegd. De kans is groot dat de jongen dit niet overleven. Zeker als de daken zijn geïsoleerd, kan warmte niet meer ontsnappen en is oververhitting een reëel gevaar. Gaten in overstekken en dakgootomlijstingen bieden goede mogelijkheden voor gierzwaluwen om te nestelen. De temperatuur is dit soort betimmeringen is beter gereguleerd en het is goed aan te vliegen door de soort.

Huismus

Voor huismussen kan heel gemakkelijk nestruimte worden gerealiseerd door het (ver)plaatsen van vogelschroot tot onder de derde rij dakpannen. Op deze manier wordt voldaan aan het Bouwbesluit, maar blijft het dak beschikbaar voor de huismus. Bij huismussen moet rekening worden gehouden met de eisen die de soort stelt aan zijn omgeving. Om te kunnen functioneren als broedlocatie moet op zeer korte afstand voldoende dekking en voedsel aanwezig in de vorm van inheemse bomen en planten. Soorten als liguster, lijsterbes, sleedoorn, meidoorn en vlier zijn hier heel geschikt voor.

Insectenhôtels

Door insectenhôtels te plaatsen in een voedselrijke omgeving met veel inheemse bloemen kunnen insecten worden gelokt. Het is van belang om goed te letten op de grootte en diepte van het insectenhotel en deze te plaatsen op een zonnige plek om deze succesvol te laten zijn. Een insectenhotel kan de diversiteit lokaal vergroten en de insecten vormen een goede voedselbron voor vogels en vleermuizen.

Checklist groen bouwen

Verstedelijking draagt bij aan het verlies van biodiversiteit, maar de bouw biedt ook kansen. Voor sommige dieren zijn onze steden en dorpen zelfs het belangrijkste leefgebied. Daar kan iedereen een steentje aan bijdragen.

Met de Checklist Groen Bouwen kan iedere bouwonderneming, architect of projectontwikkelaar zijn projecten en ontwerpen natuurvriendelijker maken. Het beantwoorden van enkele simpele ja/nee vragen leidt tot eenvoudige soortbeschermingsmaatregelen.

Kijk voor meer informatie op:
www.checklistgroenbouwen.nl
www.bouwnatuurinclusief.nl